

Чин дугог остварења

Постављањем споменика испред Спомен-збирке Павла Бељанског испуњена је жеља њеног оснивача али и многобројних Ново-сађана

Насељавање Новог Сада скулптурама није нова замисао. Када је почело нарушавање јединства и склада простора у овом старом културном средишту, вајари су одлучили да по кеју, булевару, парковима и трговима разместе своје радове, величином примерне одговарајућим просторима, и тиме спасу душу граду. Павле Радовановић, Младен Маринков, Љубомир Денковић, Ратко Гикић и Слободан Бодулић основали су »Мајску групу«, која је сваког пролећа, маја месеца, излагала у слободном градском простору своје скулптуре, изведене, у природној величини споменика, у гипсу, надајући се да ће се у градској каси наћи новац за њихову реализацију у трајном материјалу. Преварили су се. Откупа није било. И добре намере нису остварене.

Приликом градње здања Спомен-збирке Павла Бељанског почетком седме деценије, архитекта Иво Куртовић предвидео је испред фасаде галерије постављање репрезентативне скулптуре. Сматрао је да би била најприкладнија стојећа женска фигура »Слобода« Сретена Стојановића, која је раније постављена на врх споменичког комплекса на Иришком венцу. Међутим, када су је он и Павле Бељански сагледали у равни очију, како је предвиђено да стоји пред Спомен-збирком, уочена је несагласност. Вајар је пластику тако конципирао да се посматра са нижег нивоа испод вајарског ансамбла, и у том смислу ју је на одређен начин деформисао. Због тога се од те првобитне замисли, у томе моменту, морало одустати. А када је галерија отворена за јавност, дошли су нови проблеми, па се извесно време о томе није размишљало.

Аутор из антологије

Пред стогодишњицу рођења Павла Бељанског постављање споменика испред Спомен-збирке поново је постало актуелно. Одлучено је да се постави седећа фигура дародавца са уметничким делом у рукама, према слици Зоре Петровић, а да се рад повери вајару Николи Јанковићу, ученику Сретена Стојановића. Али, пошто вајар није прихватио сугестије стручне комисије, а у међувремену је вајар Михајло Томић понудио своју скулптуру Надежде Петровић, поклон је прихваћен. И то тим пре, јер се Томићева дела налазе у фондovima Спомен-збирке, односно јер је он један од аутора у ликовној антологији Павла Бељанског. На тај начин, није се пуно одступило од првобитне замисли. И у овом случају ради се о стојећој женској фигури у живом ставу, покрету, у ходу, тако карактеристичном и за ангажованост сликарке и за стилско опредељење вајара.

И за Михајла Томића, и за Павла Бељанског, као и за нас данас, Надежда Петровић је била и остала »наша Нада«, истина са медицинском торбицом о рамену, а не са касетом и штафелајом, како је за очекивање, јер ју је такву последњи пут снимила фотографска камера. Но, управо у томе је шира симболика. Она је била и даровит сликар и изузетан човек, која није одвајала стваралаштво од људске слободе. Заложила је живот помажући људима, дубоко уверена у победу разума и у стваралачку моћ свога народа. Остала је у памћењу као хероина, чије су идеје о снажној уметности у слободном народу остале да трају непревазиђене. Била је стога надахнуће нашим многим вајарима, позоришним и другим уметницима, књижевницима и историчарима уметности. Подигнути су јој споменици у Чачку, где се родила, у Београду, у којем је живела, и, ево, у Новом Саду где је код ујака

Светозара Милетића често долазила.

Савремена наука Надежду Петровић сматра родоначелником српске уметности XX века и једним од иницијатора Друштва српских уметника »Лада«, па је, полазећи од тих гледишта, и Павле Бељански управо њеним делима обележио историјски почетак своје колекције. Имајући то у виду, а желећи да да и свој допринос томе збиру вредности, вајар Михајло Томић, и сâм дугогодишњи члан »Ладе«, поклонио је Спомен-збирци Павла Бељанског своја ауторска права на уметничку представу Надежде Петровић, под условом да се изведе у трајном материјалу и постави испред фасаде галерије. Но, како је већ зашао у дубоко старосно доба (рођен је 1902. године), а био опхрван болешћу, у остварењу тога чина веома је много помогла сликарка Лепосава—Бела Павловић, доживотни почасни председник »Ладе« и Бељансков и Томићев близак пријатељ, којој је вајар поверавао најделикатније послове, међу осталим и спровођење личне воље (умро је почетком фебруара ове године, не дочекавши реализацију споменика). Благодарни смо му на

Михајло Томић: Скулптура Надежде Петровић

људској и уметничкој благонаклоности и на дару. Поштована Бела Павловић је, поред указане помоћи, поклонила Спомен-збирци извешан број својих цртежа за документарни фонд те смо јој посебно и нарочито захвални. А за извођење скулптуре Михајла Томића у споменичким размерама веома смо захвални вајару Драгану Перовићу и врсном консултанту вајару Сави Сандићу.

Прилог културној оазис

Обиман посао на подизању споменика, разумевањем и новчаним средствима, помогли су: Министарство културе Републике Србије; Покрајински секретаријат за образовање, науку и културу АП Војводине; НИС Нафтагас...

Постављањем споменика испред Спомен-збирке испуњена је и последња жеља и воља како Павла Бељанског, тако и архитекте Иво Куртовића, а ми се надамо да је то и корак ближе остварењу жеље вајара и галериста овог града, као и остварењу одлуке Скупштине општине Новог Сада од пролећа ове године, да Трг галерија постане једна од културних оаза у граду, где ће зеленило и скулптуре имати превасходну улогу и чинити својерсну сталну изложбу пластике на отвореном простору. Да се то оствари потребно је само више размислања и добре воље, поред материјалне потпоре. Ваљаних стваралаца има, а и културног блага у атељеима и депоима, такође.

Вера Јовановић